अध्याय दहावा प्रारंभ

श्रीगणेशाय नम: ।। हे अरूपा अव्यया । पूर्णब्रह्मा पंढरीराया । सज्जनांच्या विसाविया । मजला परते लोटूं नको ।। १ ।। देवा हा दासगणू । नको परक्याचा आतां म्हणू । माझ्या पातकांचा नको आणूं । विचार चित्तीं नारायणा ।। २ ।। माझ्या करें न झालें पुण्य । हें ठाऊकें मजलागून । फार काय तुला वदन । दावण्या मी योग्य नसे ।। ३ ।। ऐशी स्थिती आहे जरी । परि देवा कृपा करी । ओहळास गोदावरी । पोटी आपल्या घेतसे ।। ४ ।। तैसें तुवा करावें । दु:ख अवघे निवारावें । पातकाला न उरूं द्यावें । माझ्या ठायीं यत्किंचित् ।। ५ ।। तूं आणिल्या मनांत । अवघेंच कांहीं घडून येत । रंकाचाही राव होत । तुझा लाधतां वशिला ।। ६ ।। असो एकदां पुण्यराशी । गेले उमरावतीसी । जाऊन उतरले सदनासी । आत्माराम भिकाजीच्या ।। ७ ।। हा आत्माराम भिकाजीसुत । उमरावतीचा असे प्रांत । मोठा अधिकार हातांत । होता त्याच्या विबुध हो ।। ८ ।। कायस्थ प्रभू याची जात । हा संताचा प्रेमी अमित । सदाचारसंपन्न गृहस्थ । गृहस्थाश्रमी वर्ततसे ।। ९ ।। त्याच्या घरीं समर्थ गेले । ते त्यानें सांग पूजिलें । मंगलस्नान घातलें । उष्णोदकानें गजानना ।। १० ।। उटणीं नाना प्रकारची । अंगा लाविलीं साचीं । वृत्ति आनंदली त्याची । संतसहवासे तेधवां ।। ११ ।। कर्वतीकांठी उमरेडचा । धोतरजोडा नेसविला साचा । भालीं केशरी गंधाचा । भव्य तिलक लाविलासे ।। १२ ।। कंठामाजी पुष्पहार । नैवेद्याचे नाना प्रकार । दक्षिणेसीं शंभर । रूपये त्यानें ठेविलें ।। १३ ।। धूप दीप आरती झाली । पुष्पांजली समर्पिली । दर्शनालागी दाटी झाली । उमरावतीच्या लोकांची ।। १४ ।। प्रत्येका ऐसें वाटावें । समर्थ आपल्या घरी न्यावें । यथासांग करावे । पूजन त्यांचे येणे रितीं ।। १५ ।। इच्छा ऐसी बहुतां झाली । परी थोडक्यांचीं मनीषा पुरली । सदनीं पाऊलें लागण्या भलीं । पुण्य पाहिजे बलवत्तर ।। १६ ।। ते ज्यांच्यापाशीं होते । समर्थ गेले तेथें तेथें । कां कीं साधूस अवघे कळते । अंतर्ज्ञानें करून ।। १७ ।। गणेश श्रीकृष्ण खापर्डे । उमरावतीचे गृहस्थ बडे । वकीलींत ज्यांच्यापुढें । ढीग रूपयांचें पडती कीं ।। १८ ।। दादासाहेब यांप्रत । म्हणत होते वऱ्हाडांत । हा सज्जन भाविक अत्यंत । ब्राह्मण शुक्ल यजुर्वेदी ।। १९ ।। त्यानें विनंति करितां खरी । महाराज गेले त्याच्या घरीं । तेथेही झाली याचपरी । समर्थांची पूजा हो ! ।। २० ।। गणेश आप्पा म्हणूनी । होता लिंगायत वाणी । चंद्राबाई कामिनी । त्याची परम भाविक असे ।। २१ ।। ती बोलली पतीला । हा साधु पाहिजे नेला । कसेही करून घराला । पहा विनंती करून ।। २२ ।। आपुलें निष्पाप असल्या

मन। याच्या आगमनें करून । होईल आपुलें पवित्र सदन। भाविकांचा देव असे ।। २३ ।। गणेश आप्पा म्हणे तिला। वेड लागले आहे तुला । हा सदनी साधु न्यावयाला। वशिला पाहिजे बलवत्तर।। २४।। पहा खापर्ड्यालागुनी। हा साधु न्यावया सदनीं । श्रम पडले ते आण ध्यानीं । उगा हट्ट धरूं नको ।। २५।। चंद्राबाई म्हणे नाथा । हे न पटे माझ्या चित्ता । सांगे माझी मनोदेवता । सदनीं साधु येतील हो ।। २६।। तुम्ही करा हो त्यांना नुसती । सदनीं येण्यास विनंती । गरीबावरी असते प्रीती। संतांची ती विशेष।। २७ ।। परि आप्पा बोलेना । छाती त्याची होईना। बोलवावयासी निजसदना। श्रीगजानन साधुते ।। २८ ।। महाराज वदले अखेर । गणेश आप्पाचा धरून कर। तुझें किती आहे सदन दूर । तेवढें सांग मला ?।। २९।। तुझ्या सदनीं वाटतें यावें । कांही वेळ बसावें । अरे चित्तीं असेल ते बोलावें । भीड न धरितां कवणाची।। ३०।। ऐसें महाराज बोलतां। गणेश आप्पाचिया चित्ता । हर्ष झाला तत्वतां। तो न शब्दे बोलवें ।। ३१ ।। समर्थास नेऊन सदनीं । पूजा केली उभयतांनीं । आपुला संसार त्यांचें चरणीं। अर्पण केला तात्काळ ।। ३२ ।। असो ऐशा पूजा अमित। झाल्या उमरावतीत । त्या प्रत्येक पूजेप्रत। एक गृहस्थ हजर असे ।। ३३।। तो आत्माराम भिकाजीचा। नात्यानें हा होता भाचा । राहणार मुंबई शहरीचा । तारमास्तर असें कीं ।। ३४ ।। तो रजा घेऊन भला । उमरावतीस होता आला । भेटण्या आपुल्या मामाला। बाळाभाऊ नाम ज्याचें।। ३५।। त्या बाळाभाऊकारण । समर्थांचें लागलें ध्यान । म्हणे ऐशा साधूचे चरण । सोडून कुठें जाऊं नये।। ३६ ।। प्रपंच अवघा अशाश्वत । त्यांत कशाला गोवूं चित्त । केला आजपर्यंत । तोच आतां पुरे झाला ।। ३७ ।। कांहीं असो आजपून । मी न सोडी त्यांचे चरण । अमृताला टाकून। विष प्याया कोणी जावें ? ।। ३८ ।। म्हणून प्रत्येक पूजेला। बाळाभाऊ हजर भला । होता बुध हो राहिला। दुसरें न कांहीं कारण ।। ३९ ।। असो कांहीं दिवसांनीं। शेगांवीं आले परतोनी । मळ्यासीं न जातां जाणी । आले मंदिरीं मोट्याच्या ।। ४०।। त्या मंदिराच्या पूर्वेस । एक जागा होती ओस। गजानन पुण्य पुरुष । येऊन बसला ते ठायां ।। ४१।। बातमी महाराज आल्याची । कृष्णा पाटला कळली साची । त्यांनी जागा मळ्याची। सोडली हें समजलें ।। ४२ ।। म्हणून आला धांवत । त्या ओस जागेवरी सत्य। महाराजा करून दंडवत। अधोवदन बैसला।। ४३।। डोळ्यांतून वाहे पाणी । खंड त्याला नसे जाणी। वस्त्र टाकले भिजवोनी । त्या अश्रूंनीं छातीचें ।। ४४ ।। तैं महाराज वदले पाटलाला। ऐसा कां रे रडशी भला ? । शोक कोणता तुला झाला?। तें वेगें सांग मज ।। ४५ ।। पाटील बोले त्यावर । जोडून आपले दोन्ही कर। महाराज मळ्याचा अव्हेर । कां हो आज केलात हा? ।। ४६ ।। ऐसा अक्षम्य कोणता। अपराध झाला सांगा आतां । माझ्याकडून ज्ञानवंता । मी लेकरूं आपुलें असे ।। ४७ ।। ही देशमुखाच्या बाजूची। जागा

आहे बघा साची । एका माळ्याच्या मालकीची । येथे तुम्ही राहूं नका ।। ४८ ।। मळ्यांत मर्जी नसेल जरी । तरी चला राहत्या घरीं । तें खालीं करितों सत्वरीं । तुम्हांसाठी दयाळा ।। ४९ ।। कां कीं तुम्हांवाचून । मला न काहीं प्रिय आन । हें कळलें वर्तमान । अवघ्या पाटील मंडळीतें ।। ५० ।। तेही तेथें धावून आले । महाराजा विनवूं लागलें । निजसदना या या भले । हरी आणि नारायण ।। ५१ ।। महाराज बोलले तयासी । मी जो या जागेसी । येऊन बसलों आज दिवशीं । तें तुमच्या हितास्तव ।। ५२ ।। तें पुढें येईल कळोन । आतां न करा भाषण । वाद दोघांचे निर्मूलन । करील हे विसरूं नका ।। ५३ ।। जितके जगीं जमेदार । तितके न करिती विचार । मागचा पुढचा साचार । हेच उणें त्यांच्या ठायीं ।। ५४ ।। जा बंकटलालासी । पाहून आणा वेगेसीं । मी सोडिता तत् गृहासी । तो नाहीं रागावला ।। ५५ ।। तें कां हे त्यासी विचार । माझी कृपा तुमच्यावर । आहे ती न ढळणार । कोणत्याही कारणांनीं ।। ५६ ।। बंकटलालही आला तेथ । घालूं लागला समजूत । यांच्या मर्जीविरूद्ध मळ्यांत । तुम्ही यांना नेऊं नका ।। ५७ ।। माझ्या घरून जेव्हां आले । तेव्हां सांगा मी काय केलें । आपण आहोंत त्यांची बाळे । तें सारखे अवघ्यांना ।। ५८ ।। सखाराम आसोलकार । आहे मनाचा उदार । तो जागा देण्यांस इन्कार । करणार नाहीं वाटते ।। ५९ ।। सखाराम देईल जागा । पुढचें करूं आपण बघा । म्हणजे अवघ्यांस यांत भागा । घेता येईल सहजची ।। ६० ।। समेट अवघ्यांचा होऊनी । मठ बांधिला त्या ठिकाणीं । परशराम सावजींनी । मेहेनत घेतली विशेष ।। ६१ ।। समर्थांच्या बरोबर ! निस्सीम भक्त होते चार । भास्कर, बाळाभाऊ, पितांबर । उमरावतीचा गणेश आप्पा ।। ६२ ।। रामचंद्र गुरव त्याचपरी । राहत होता बरोबरी । हे पांच पांडव, श्रीहरी । गजानन शोभूं लागले ।। ६३ ।। वृत्ति बाळाभाऊची । अतिविरक्त झाली साची । पर्वा न त्यानें नौकरीची । केली यत्किंचित् आपुल्या ।। ६४ ।। पत्रें येतीं वरच्यावरी । बाळाभाऊस येण्या घरीं । परी परिणाम अंतरीं । कांहींच त्याच्या होईना ।। ६५ ।। भास्कर म्हणे गुरूराया । हा सोकला पेढे खाया । म्हणून ना इच्छी जाया । आपल्यापासून कोणीकडे ।। ६६ ।। तुम्ही द्यावा यातें मार । म्हणजेच हा जवळ करील घर । रत्न चौदावें पाहिल्याबिगर । हा येथून हलणें नसे ।। ६७ ।। लकडी वांचून माकड । पाहा न होई कधीं धड । मोठमोठाले ते पहाड । भिऊं लागती वज्राला ।। ६८ ।। एकदा बळेंच घालवून । दिलें बाळाभाऊकारण । परी तो आला परतून । राजीनामा देवोनिया ।। ६९ ।। बाळाभाऊ शेगांवासी । येतां भास्कर बोलला त्यासी । कां रे आम्हा त्रास देसी ? । येथें येऊन वरच्यावर ।। ७० ।। ओढाळ बैल हिरव्यावर । पाहे पडाया निरंतर । त्यास जरी दिला मार । तरी तो येई तेथ पुनः ।। ७१ ।। तैसी लोचटा तुझी कृति । तंतोतंत निश्चिति । झाली

ग.
वि.
१०

जयाला विरक्ति। त्यानेंच येथे यावें रे ! ।। ७२ ।। हें अहंकाराचे भाषण । समर्था न खपले जाण। त्यांनी भास्कराचें अज्ञान। निवटाया कृत्य केलें ऐसें ।। ७३।। एका गृहस्थाच्या हातीं । भली थोरली छत्री होती । ती गजानने घेऊन हाती । बाळास झोडूं लागले ।। ७४ ।। मारतां मारतां मोडली। बुध हो ती छत्री भली । मग एक मोठी घेतली । भरीव कांठी वेळूची ।। ७५ ।। तिनें मारणें सुरू केलें । तें पाहता लोक भ्याले । कांहीं कांहीं पळून गेले । सोडून त्या मठाला ।। ७६ ।। परी बाळाभाऊ तसाच पडला। समर्थांच्या पुढे भला । कैक म्हणती असेल मेला। तो या अशा मारानें।। ७७ ।। भास्करही झाला चिंतातूर। बाळाभाऊचा पाहून मार । परी समर्थांच्या समोर । बोलण्या छाती होईना ।। ७८ ।। तीही काठी मोडली खरी । बाळाभाऊच्या पाठीवरी। मग ते कंटाळून अखेरीं । तुडवूं लागले तयाला ।। ७९ ।। जैसा का तो कुंभार । माती तुडवितो साचार । तैसाच केला प्रकार। महाराजांनीं तुडविण्याचा ।। ८०।। मठीं हा प्रकार चालला। शिष्यसमुदाय पळत सुटला । कोणी गेले बोलावण्याला । त्यांच्या आवडीच्या मंडळीस ।। ८१ ।। बंकटलाल, कृष्णाजी। धावूनी आले मठामाजीं। समर्थ हात धरण्या राजी । कोणी तयार होईना ।। ८२ ।। बंकटलाल म्हणे भीत भीत । समर्था हा आपुला भक्त। पुरें झालें याप्रत । आतां ऐसें तुडवणें।। ८३ ।। ऐसें ऐकतां भाषण । समर्थ वदले हांसून । हें असंबद्ध भाषण। कां करितां कळेना ।। ८४।। मीं न बाळासी मारिलें । नाही तयासी तुडविलें । निरखून पहा चांगलें । म्हणजे येईल कळोनी ।। ८५।। महाराज म्हणाले बाळासी। उठ वत्सा वेगेसी । या आलेल्या मंडळीसी । अंग तुझें दाखिव ।। ८६।। ऐसी आज्ञा होतां भला । बाळाभाऊ उठून बसला। लोक त्याच्या अंगाला । पाहूं लागले निरखून।। ८७ ।। तों वळाचें नांव नाहीं। कोठेही न लागलें कांहीं । तो पहिल्यापरीच होता पाहीं । निमग्न आपुल्या आनंदात ।। ८८ ।। त्यायोगें भास्कराला। बाळाभाऊचा अधिकार कळला। मग तोही ना पुन्हां बोलला । वेडेवांकडे बाळासी ।। ८९ ।। सोनें कसासी उतरतें । तेव्हांच त्याची किंमत कळते । आश्चर्य झालें समस्तांतें। तो प्रकार पाहून ।। ९० ।। सुकलाल नामें आगरवाला । होता बाळापुराला । श्रोते त्याच्या आगराला। गाय एक द्वाड होती ।। ९१ ।। तिनें गांवांत फिरावें। मुलामाणसां तुडवावें । सशक्तांसी हुंदडावें। शिंगानें कीं आपुल्या ।। ९२ ।। वाटेल त्याच्या दुकानांत । गाईनें शिरावें अवचित। धान्याचिया टोपल्यांत । तोंड आपुलें खुपसावें ।। ९३ ।। वाटेल तितुकें यथेच्छ खावें। राहिलेलें नासावें । तेलतुपाचें लवंडावें । पिंप अंगाच्या धक्क्यानें।। ९४ ।। घरीं बांधून ठेवितां। चऱ्हाटे तोडी हां हां म्हणतां। साखळीसी आणली लघुता। बांधतां त्या गाईने।। ९५।। ती गाय नोव्हे वाघीण । बाळापुराकारण । लोक गेले कंटाळून । त्रास सोसितां तियेचा ।। ९६ ।। गाभण मुळींच होईना । कास कधींच करीना। कोंडून ठेवितां राहीना। घरामाजीं कोठेंही ।। ९७ ।। लोक म्हणती

सुकलालाला। दे खाटकास या गाईला । किंवा मारून टाक तिला । तूंच गोळी घालून ।। ९८।। सुकलाल म्हणे लोकांसी । तुम्हीच मारून टाका तिसी । वाटेल त्या प्रयत्नांसी । करून या विबुध हो ।। ९९ ।। एका पठाणानें तिला। मारण्याचा यत्न केला। गोळी भरून बंदुकीला । टपून बैसला होता हो ।। १०० ।। तें कसें काय कोण जाणें। कळलें गाईकारणें । तिनें येऊन शिंगानें । पठाण पाडिला उताणा ।। १ ।। मी परगांवा नेऊन । दिली होती सोडून । परी ती आली परतून । त्याला सांगा काय करू ! ।।२।। ऐसें ऐकतां लोक म्हणती । आतां याला एक युक्ति । गोविंदबुवांचा घोडा म्हणती। समर्थानें गरीब केला ।। ३ ।। तूंही या गाईला । घेऊन जा शेगांवाला । अर्पण करी समर्थाला । म्हणजे अवघें संपलें ।। ४।। साधूस गाय दिल्याचें। पुण्य तुला लाभेल साचें । आणि संकट आमुचें। टळेल बापा त्यायोगें ।। ५ ।। तें अवघ्यांस मानवलें। गाय नेण्याचें ठरविलें । तिला धरण्यासाठीं केलें । प्रयत्न नानापरीचे ।। ६ ।। एकही यत्न नाहीं फळला । शेवटी एक्या पटांगणाला। हरळकुंद्याचा ढीग केला । सरकी ठेविली शेजारीं ।। ७ ।। ती खायालागून । गाय आली धांवून । ती येतां फांस टाकून । धरिली दहावीस जणांनीं ।। ८ ।। साखळदंडानें बांधून पुरी। गाय घातली गाडीवरी । आणिली शेगांवाभीतरीं। गजाननासी द्यावया ।। ९ ।। जवळ शेगांव जसें जसें। येऊ लागलें तसें तसें । स्वभावांत पडलासे। त्या गाईच्या पालट ।। ११० ।। समर्थांपुढें येताक्षणीं। गाय झाली दीनवाणी । तिनें लोचनीं आणून पाणी । पाहिलें त्या पुण्यपुरुषा ।। ११।। महाराज म्हणाले अवघ्यांना । हा काय तुमचा मूर्खपणा । गाईस ऐशा यातना। देणें कांहीं बरें नव्हे ।। १२ ।। चारही पाय बांधलेंत। गळा साखळदंड लाविलेत । शिंगाचीही तीच गत । केली चऱ्हाटें काथ्याच्या।। १३ ।। ऐसा मोठा बंदोबस्त। शोभतसे वाघिणीप्रत । ही गाय बिचारी साक्षात् । तिला न ऐसें करणें बरें ।। १४।। अरे खुळ्यांनो ! ही गाय । अवघ्या जगाची आहे माय । तिला बांधिलें हाय हाय । केवढा कठीण प्रसंग आला ।। १५।। तिला आत्ताच करा मुक्त। ती न हुंदाडी कोणाप्रत । परी लावण्या तिला हात । छाती कोणाची होईना ।। १६ ।। जो तो पाहून मागे सरे। तेथ समर्थ आले त्वरें । आपुल्या त्या पुनीत करें । बंधनें तोडिली धेनूचीं ।। १७ ।। बंधनें अवघीं तुटतां भलीं । गाय गाडीच्या खालीं आलीं । पुढले पाय टेकिती झाली। समर्था वंदन करावया।। १८।। खालीं घालूनिया मान । प्रदक्षिणा त्या केल्या तीन। समर्थांचे दिव्य चरण । चाटूं लागली जिभेनें ।। १९ ।। ऐसा प्रकार तेथें झाला । तो अवघ्यांनीं पाहिला। समर्थांच्या प्रभावाला । शेषही वर्णू शकेना ।। १२० ।। समर्थ म्हणाले धेनूस । बाई कोणा न द्यावा त्रास । तूं या सोडून मठास । कोठेंही जाऊं नको ।। २१ ।। ऐसा घडतां प्रकार। अवघ्यांनीं केला जयजयकार। उच्च स्वरानें त्रिवार । समर्थांच्या नांवाचा ।। २२ ।। बाळापूरची मंडळी। बाळापुरा निघून गेली। गाय तेथेंच

राहिली । शेगांवांसी मठामध्यें ।। २३ ।। त्या दिवसापासून । ठावे न तिला चऱ्हाट जाण । सुज्ञ धेनूचे अवघे गुण । तिच्या ठायीं पातले ।। २४ ।। अजून त्या शेगांवाते । तिची संतती नांदते । जे कांहीं वदती ब्रह्मवेत्ते । तेंच येतें घडोन ।। २५ ।। असो एक कारंज्याचा । लक्ष्मण घुडे नांवाचा । विप्र वाजसनीय शाखेचा । धनकनक संपन्न असे ।। २६ ।। त्यासी रोग झाला पोटात । उपाय केलें अत्यंत । परि न आला गुण किंचित । खर्च सारा व्यर्थ गेला ।। २७ ।। त्यानें समर्थांची कीर्ती । कर्णोपकर्णी ऐकली होती । म्हणून सहपरिवारें सत्वरगती । आला शेगांवाकारणें ।। २८ ।। रोगव्यथेनें चालवेना । श्रोतें तया लक्ष्मणा । दोघांतिघांनीं उचलून जाणा । आणिले त्या मठांत ।। २९ ।। करण्या नुसता नमस्कार । असमर्थ होतें शरीर । त्याच्या कुटुंबानें पदर । समर्थांपुढें पसरिला ।। ३० ।। आणि म्हणाली दयाघना ! । मी आपली धर्मकन्या । माझ्या पतीच्या यातना । हरण कराव्या आपण ।। ३१ ।। अमृताचें दर्शन । होता कां यावें मरण । माझ्या कुंकवालागून । टिकवा हीच विनंती ।। ३२ ।। त्या वेळीं समर्थस्वारी । आंबा खात होती खरी । तोच फेकिला अंगावरी । त्या लक्ष्मणकांतेच्या ।। ३३ ।। जा दे हा पतीस खाया । व्याधि त्याची बरी व्हाया । तूं शोभसी त्यास जाया । पति–भक्ति परायण ।। ३४ ।। यापुढें न कांहीं वदले । चिलीम ओढूं लागले । श्रीगजाननस्वामी भले । आपुल्या मठांत शेगांवीं ।। ३५ ।। भास्कर म्हणे 'अहो बाई' । आतां न बसा ये ठाई । आपुल्या पतीस लवलाही । जा घेऊन कारंज्यातें ।। ३६ ।। प्रसाद आंब्याचा जो कां तुला । समर्थकरीं प्राप्त झाला । तोच घाली खावयाला । आपुल्या पतीकारणें ।। ३७ ।। यानें तुझें होईल काम । गुण येईल अत्युत्तम । लक्ष्मणासी आराम । होईल आंबा खाताच ।। ३८ ।। बाई घेऊन आंब्याला । येती झाली कारंज्याला । प्रसाद खाऊ घातला । आंब्याचा आपल्या पतीस ।। ३९ ।। निजगृहीं जोडपें आलें । आप्त पुसूं लागलें । शेगांवांत काय घडलें । तें सांगावें साकल्यें ।। १४० ।। बाईनें अवघें वर्तमान । कळविलें लोकांलागून । आंब्याचा तो प्रसाद म्हणून । दिला समर्थे मजलागीं ।। ४१ ।। आणि आज्ञा केली वरीं । खाऊ घाला अत्यादरीं । आंबा प्रसाद निजकरीं । आपुल्या त्या पतीला ।। ४२ ।। त्याप्रमाणे मीही केलें । आज सकाळीं खाऊ घातलें । हें वैद्यांनी जईं ऐकलें । तई त्या वाटले वाईट ।। ४३ ।। अहो बाई तुम्ही काय । केलेत हे हाय हाय । आंबा हेंच कुपथ्य होय । या पोटातील रोगाला ।। ४४ ।। माधवनिदानीं हेंच कथिलें । सुश्रुतांनीही वर्णिलें । निघंटानें कथन केले । शारंगधर म्हणे ऐसेंच ।। ४५ ।। तुम्ही तो प्रसाद दिलेला । पाहिजे होता भक्षण केला । पत्नीचें पुण्य पतीला । उपयोगी पडतसे ।। ४६ ।। ऐसें वैद्य बोलले । आप्त अवघे घाबरले । जे ते टोचूं लागले । लक्ष्मणाच्या पत्नीस ।। ४७ ।। परी झालें अघटित । लक्ष्मणाचें पोट सत्य । रेच होऊन अकस्मात । मऊ होऊन गेले हो ।। ४८ ।। शौचावाटे व्याधि गेली । हळूंहळूं शक्ति आली । पहिल्या परीच

होती झाली । प्रकृति लक्ष्मणाची ।। ४९ ।। निसर्गाच्या बाहेरी । वैद्यशास्त्र कांही न करी । तेथें उपयोगी पडे खरी । कृपा देवसंतांची ।। १५० ।। लक्ष्मण बरा झाल्यावर । आला शेगांवी सत्वर । म्हणे महाराज माझें घर । पाय लावून पवित्र करा ।। ५१ ।। मी आलो त्याचसाठी । चला कारंज्यास ज्ञानजेठी । मला न करा हिंपुटीं । नाहीं ऐसें म्हणूं नका ।। ५२ ।। आग्रह त्याचा विशेष पडला । महाराज गेले कारंज्याला । तेधवां होते संगतीला । शंकर, भाऊ, पितांबर ।। ५३ ।। घरीं नेऊन पूजा केली । दक्षिणा ती निवेदिलीं । अवघी संपत्ती आपुली । आहे मी कोण देणार ? ।। ५४ ।। परी एका ताटांत । कांहीं रूपये ठेविले सत्य । महाराज बघून त्याप्रत । ऐशा रिती बोलले ।। ५५ ।। म्हणशी माझें कांहीं न उरलें । मग हे रूपये कोठून आणले ? । लक्ष्मणा ऐसें चाळे । दांभिकपणाचे करूं नको ।। ५६ ।। मला दिलें तूं आपलें घर । आतां उघडी अवघी दारें । फेकून देई रस्त्यावर । अवघी कुलुपें येधवां ।। ५७ ।। लक्ष्मण कांही न बोलला । मौन धरून बैसला । परी समर्थे आग्रह धरिला । खजिन्याचें दार उघडी ।। ५८ ।। भीत भीत मोकळें द्वार । केले त्याने अखेर । खजिन्याच्या उमऱ्यावर । स्वत: जाऊन बैसला ।। ५९ ।। आणि म्हणाला महाराज यावें । वाटेल तें घेऊन जावें । ऐसें बोलिला जरी बरवें । परी अन्यभाव अंतरींचा ।। १६० ।। हें त्याचें दांभिकपण । समर्था आलें कळोन । बहुरूप्याचें राजेपण । कोठून टिके बाजारी ? ।। ६१ ।। जैसें कडू वृंदावन । वरून पाहतां दिसे छान । परी अंतरीं कडवटपण । पूर्ण त्याच्या भरलें असें ।। ६२ ।। सोडून त्याच्या घरासी । उपाशी निघालें पुण्यरासी । दांभिकांच्या सदनासी । संत न होती तृप्त कदा ।। ६३ ।। तेथें त्याच्या घराची । वा धनदौलतीची । गरज समर्था नव्हती साची । ते वैराग्याचे सागर ।। ६४ ।। परी तो जें कांहीं बोलला । त्याचा सत्यपणा पाहिला । खोटेपणाचा राग आला । म्हणून गेले उठोन ।। ६५ ।। जातां जातां बोलले । माझे माझे म्हणसी भलें । भोग आतां त्याचीं फळें । माझा उपाय त्यास नसे ।। ६६ ।। मी कृपा करावया । आलों होतो या ठाया । याहीपेक्षां दुप्पट द्याया । परी ते न तुझ्या प्रारब्धीं ।। ६७ ।। तेंच पुढें झालें सत्य । एका सहा महिन्यांत । अवघी लक्ष्मी झाली फस्त । त्या भिक्षेची वेळ आली ।। ६८ ।। म्हणून श्रोते परमार्थांत । खोटेपणा न खपे किंचित् । याचसाठीं हें चरित्र । समर्थे घडवून आणिलें ।। ६९ ।। श्रीगजानन चिंतामणी । त्या गार काय शोभा आणी ? । वा सुवर्णालागूनी । भूषवावें कां कथिलानें ? ।। १७० ।। स्वस्ति श्रीदासगणूविरचित । श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । सदा भाविक परिसोत । निज कल्याण व्हावया ।। १७१ ।। शुभं भवतु ।। श्रीहरिहरार्पणमस्तु ।।

।। इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य दशमोऽध्याय: समाप्त: ।।